

An impressionistic painting of a woman with dark hair, looking out of a window. The style is characterized by visible brushstrokes and a rich, somewhat muted color palette of blues, greens, and earthy tones. The woman is wearing a dark, textured garment. The background shows a window frame and a glimpse of the outdoors.

MARLEN HAUSHOFER
Een handvol leven

Met een nawoord van Charlotte Remarque

De debuutroman van de schrijfster van *De wand*
nu voor het eerst in vertaling

Een jonge vrouw breekt na jaren van sociale en huiselijke ketenen met de rol van vrouw, moeder en minnares: ze weigert nog langer een leven te leiden dat door anderen wordt gedicteerd.

Jaren later keert Betty terug naar het huis dat ze ooit verliet. Oude foto's brengen herinneringen terug aan een zomer op het platteland, haar ervaringen op de nonnenschool en haar verstikkende huwelijk. De herinneringen onthullen haar tweestrijd: ooit verkoos ze vrijheid en onafhankelijkheid boven bescherming, toch verlangde ze haar hele leven naar liefde en geborgenheid. In plaats van te kiezen voor een voortkabbelend geluk, koos ze voor 'een handvol leven'.

Een handvol leven, gepubliceerd in 1955, is een eigentijds portret van een vrouw die weigert de haar toegewezen rol te aanvaarden en besluit haar man en kind achter te laten op zoek naar vrijheid.

'Haushofer wordt nog steeds onderschat. Haar romans zouden al lang geleden tot de grote klassiekers van de wereldliteratuur moeten worden gerekend.'

– *Süddeutsche Zeitung*

Marlen Haushofer (1920-1970) staat tegenwoordig bekend als een van de grootste schrijvers van Oostenrijk. Bij Uitgeverij Orlando verscheen eerder *De wand* (1963), dat internationaal wordt beschouwd als het hoogtepunt uit haar oeuvre. *Een handvol leven* werd vertaald door Anne Folkertsma.

www.uitgeverijorlando.nl

MARLEN HAUSHOFER

Een handvol leven

Vertaald door Anne Folkertsma

Met een nawoord van Charlotte Remarque

uitgeverij
ORLANDO

De uitgever ontving voor deze uitgave in het kader van
schwob.nl een subsidie van het Nederlands Letterenfonds
De vertaler ontving voor deze vertaling een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 1955 Paul Zsolnay Verlag GmbH, Wien

Oorspronkelijke titel *Eine Handvoll Leben*

Oorspronkelijke uitgever Deutscher Taschenbuch Verlag
GmbH & Co. KG, München

© 2025 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Anne Folkertsma

© Nawoord Charlotte Remarque

Omslagontwerp Mariska Cock

Omslagbeeld Edvard Munch, *Ung kvinne på verandaen*
(*Jonge vrouw op de veranda*), 1924

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 9789083440965

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

I

In mei 1951 overleed in een Oostenrijks stadje een zekere Anton Pfluger aan de gevolgen van een auto-ongeluk. Op weg van zijn landhuis naar de stad reed hij zonder duidelijke reden tegen een boom langs een allee, waarbij hij een schedelbreuk en inwendig letsel opliep. Omdat hij niet meer bij bewustzijn kwam, ging men ervan uit dat hij opeens onwel was geworden. Anton Pfluger had een paar dagen eerder zijn vijftigste verjaardag gevierd, en daarbij misschien een tikje overdreven.

In de weken daarna bleek de financiële positie van de nabestaanden minder gunstig dan was aangenomen.

De familie Pfluger bezat al enkele generaties een kleine spijkerfabriek en gold als solide. De zoon van Anton Pfluger, die eveneens Anton heette maar Toni werd genoemd, ten tijde van die gebeurtenis een man van tweeëntwintig, zat op de universiteit. Hij had weliswaar zonder die studie spijkers kunnen verkopen, maar vanwege het prestige en omdat Toni zelf liever in de grote stad wilde wonen, hadden ze hem een academische opleiding toegestaan.

Deze jongeman, die zich geenszins voor spijkers interesseerde, zat plotseling in een lastig parket. Uiteindelijk vertrouwde hij de leiding van de fabriek geheel toe aan de

procuratiehouder, een verre verwant van Pfluger die zich van jongs af aan op spijkers had gericht en van wie hij kon aannemen dat hij het bedrijf eerlijk zou leiden.

Maar enkele maanden voor de dood van directeur Pfluger senior was zijn dochter net getrouwd en zij, of liever gezegd haar man, stond erop dat haar erfdeel werd uitgekeerd.

Nadat er lang heen en weer was gepraat en een familie-twist ternauwernood was voorkomen, besloot Toni het landhuis te verkopen en zijn zuster met de opbrengst uit te betalen.

Het vreemde aan de hele kwestie was dat de weduwe bij de woordenwisselingen geheel en al aan de kant van haar stiefzoon stond, tegenover haar eigen dochter. Want Toni Pfluger was een kind uit het eerste huwelijk van zijn vader met een vrouw die op haar vijfentwintigste in de rivier was verdronken. Een jaar na dat ongeval was Anton Pfluger met haar beste vriendin getrouwd, en hij had zijn kind geen betere moeder kunnen geven.

Om een of andere reden had de huidige mevrouw Pfluger, Käthe, haar stiefzoon altijd boven haar eigen dochter verkozen. Misschien hield ze, zoals veel vrouwen, niet van meisjes of bleef ze in hem van haar dode vriendin houden.

Hun vader trok daarentegen veel meer naar zijn dochter toe dan naar Toni, die net als zijn moeder eigenzinnig en lastig was en zich eigenlijk alleen tegenover zijn stiefmoeder enigszins aanhankelijk betoonde. Dat wil zeggen dat hij haar liefkozingen duldde en toen hij ouder werd jegens haar een soort ridderlijkheid en toegeeflijkheid

ontwikkelde, die zij, blond, zacht en knap, overigens bij alle mannen opriep.

Soms als ze met hem praatte, voelde zij duidelijk de afstand die ook zijn moeder, ondanks hun vriendschap, altijd tot haar had bewaard. De gave om bij een toehoorder de indruk te wekken dat hem een buitengewoon vertrouwen werd geschonken terwijl het wezenlijke werd verzwegen, had hij van zijn moeder geërfd.

Zodra de grijze ogen van haar vriendin haar uit het smalle jongensgezicht aankeken, voelde Käthe Pfluger zich dan ook ietwat beklemd, aaide hem over zijn goudbruine haar en vergat wat haar bezighield. Ze wist niet dat het gevoel dat in haar opkwam gewoon heimwee was en omdat ze nooit had geleerd om te denken en een eenmaal geformuleerde gedachte meteen weer vergat, kwam ze er ook nooit achter.

Overigens was het leven van het gezin tamelijk vredig verlopen dankzij de goedmoedigheid waarmee mevrouw Pfluger het gemopper van haar echtgenoot en de lichte weerspannigheid van haar dochter had verdragen.

Nu, na de dood van haar echtgenoot en het huwelijk van haar dochter, begon ze zich wat te laten gaan. Niemand kon haar nog bevoogden. Ze mocht zoveel snoepen als ze wilde, thuis in haar ochtendjas rondlopen en na het eten even op de divan gaan liggen met een van de streekromans waar haar dochter haar om had uitgelachen.

De aardige Toni dacht er niet aan haar te bekritisieren. Hij bracht bloemen en bonbons voor haar mee, en anders dan zijn vader stoorde het hem niet als ze haar vriendinnen op de koffie vroeg.

Soms liet hij haar de nieuwste roddels vertellen en maakte hij er grappige, nogal vileine opmerkingen over, en zij vond dat ze fantastisch met elkaar overweg konden.

Toen hij op een dag voorstelde het dienstmeisje te ontslaan en in plaats van haar een hulp voor overdag aan te nemen, was ze daar meteen toe bereid. Ze deed gewoon de ongebruikte kamers op slot en maakte het hele huishouden iets kleiner.

Op haar vraag wat hij tegen het meisje had, had Toni na een stille aarzeling geantwoord: 'Ze stoort.'

En mevrouw Pfluger vond opeens dat hij gelijk had. Ze was er zelf nooit opgekomen om het lichte onbehagen dat haar soms bekreep terug te voeren op dat grote vreemde gezicht, maar als Toni het zei moest het wel zo zijn.

Nadat het meisje weg was, bracht hij veel tijd thuis door. Ze hoorde hem in zijn kamer op en neer lopen of zag hem in de tuin onder de fruitbomen liggen; lezend, dagdromend of in slaap verzonken.

Soms dook hij bij haar op, hielp haar wol af te wikkelen en betoverde een kwartiertje haar vriendinnen, kortom, hij gedroeg zich zo dat iedereen haar om deze stiefzoon benijdde.

Toni had voorgesteld om na de verkoop van het huis een woninkje in de stad te huren, net groot genoeg voor hen beiden, en ook daarmee was ze akkoord gegaan. Het huis betekende niets voor haar, eigenlijk hing ze alleen aan haar gewoontes: het kopje koffie bij het ontbijt, het geroddel bij een tussendoortje, romans, zoetigheid en het wekelijkse bioscoopbezoek. Haar weelderige witte lichaam was vol

behaaglijkheid en verlangde naar behaaglijkheid. Eigenlijk had ze bij al die welwillendheid buiten Toni niemand nodig. Voor hem had ze zelfs zonder wikken en wegen haar gerieflijke leventje opgegeven, want hij, of liever gezegd zijn dode moeder in hem, was het die haar leven geur en kleur gaf, en dat zeurende sprankje verlangen naar iets onbekends.

In de weken daarop kwamen er af en toe kopers, maar Toni kon het met geen van hen eens worden. Uiteindelijk besloten ze de lat bij de volgende serieuze gegadigde iets minder hoog te leggen.

Midden juli kondigde de makelaar uit de grote stad het bezoek van een zekere Mrs Betty Russel aan, die belangstelling had voor het huis.

Op een middag kwam ze ten slotte en werd ze afgehaald door Toni met de auto, die het ongeluk van Pfluger senior had overleefd.

Ze sprak accentloos Duits en vertelde dat ze vroeger ooit langere tijd in Oostenrijk had verbleven. Ze was een magere, frêle vrouw, wier leeftijd lastig in te schatten viel. Toni twijfelde tussen achtendertig en vijftig, maar gaf het uiteindelijk op en richtte zijn aandacht op het stuur, want de bomen langs de allee boezemden hem nog steeds enig respect in.

Mrs Russel droeg haar goudblonde haar kort en sluik, het bleef echter nooit rustig liggen, maar woei steeds, licht als een wolkje, op van haar voorhoofd. De grote zonnebril verhulde haar halve gezicht, dat toch al klein als dat van een kind was, mager en verlevendigd door een aantrekkelijke, plaagzieke mond. Ze zag er niet uit alsof

ze zich een huis zou laten verkopen tegen een prijs die zij te hoog vond.

Toni besloot voor zichzelf haar zoveel mogelijk tegemoet te komen. Hij was de hele kwestie meer dan beu, wenste zijn zus, zijn zwager en de hele spijkerfabriek naar de hel, en zichzelf ver weg, in aangename oorden, zonder noemenswaardig geld en vrij. Maar hij wist natuurlijk dat hij aan dergelijke verzoeken nooit zou toegeven.

De vrouw naast hem was nu heel stil en oogde wat hoogmoedig, maar het zou ook puur vermoedheid kunnen zijn, die ze trachtte te verbergen. Opeens had Toni het gevoel dat ze een heel zieke of ongelukkige, maar uiterst taaie persoon was, en toen hij zich voorstelde hoe onverzettelijk ze was, slaakte hij een lichte zucht.

Na de begroeting liet mevrouw Pfluger de onbekende bezoeker haar kamer zien en nodigde ze haar uit zich een beetje op te frissen. Maar de vrouw kwam al na tien minuten terug, dit keer met een lichtgroene, fragielere bril, waaruit ze opmaakten dat zij aan een oogkwaal leed.

Ze liet zich terstond door Toni rondleiden, bezichtigde alles heel zorgvuldig, stelde korte deskundige vragen en oogde erg ondoorgrondelijk.

Nadat ze zich nog vrij lang in de tuin hadden opgehouden verklaarde ze het huis te kopen, en wel tegen de prijs die de makelaar haar had genoemd. Of Toni een koopcontract kon opstellen en dit met haar advocaat kon afstemmen. Bovendien, zei ze, zou ze het prettig vinden als de huidige eigenaren hier tot nader order nog zouden blijven wonen.

Toni had grote moeite om rustig en beheerst over te

komen en probeerde het verraderlijke trillen van zijn stem te onderdrukken. Natuurlijk was hij haar het liefst om de nek gevallen.

Käthe Pfluger had om een of andere reden Toni's oude grootmoeder uitgenodigd, misschien in de hoop met haar decoratieve en waardige voorkomen indruk op de buitenlandse vrouw te maken. Mevrouw Salvera, voor de gelegenheid gekleed in duifgrijze zijde, zat eigenlijk alleen naar haar handen te kijken. Ze zag echter niet meer dan een witte vlek omdat ze halfblind was. Käthe legde de gast uit dat de dame al ver in de tachtig was en helaas niet meer in staat om aan het gesprek deel te nemen.

Daarna werd het eten geserveerd. De onbekende at weinig, sprak bijna niet en alleen in algemeenheden, en weer be kroop Toni het vermoeden dat ze erg ziek was. Hij hoopte vurig dat ze nog in staat zou zijn de koopakte te ondertekenen, en daarna zo snel mogelijk zou afreizen.

Met een besefte hij echter hoe liefdeloos die gedachte was, en hij gaf haar het broodmandje aan met een bijzonder stralende lach. Toen glimlachte zij ook, voor het eerst, aarzelend, bijna met tegenzin, en haar gezicht transformeerde daarbij zozeer dat Toni wenste dat ze de groene bril zou afzetten. Hij had vermoed dat haar ogen bruin en schrandere waren, maar nu, na die onhandige glimlach, verwachtte hij blauwe ogen, grote blauwe ogen onder zwarte wimpers. Alleen zag hij niets dan zijn eigen gezicht in de weerkaatsing van de glazen als in een halfblinde spiegel.

Hij betrapte zichzelf op de wens om nog eens met deze vrouw door de boomgaard te lopen, in de schemering, en

op een of andere manier lief voor haar te zijn, al kon hij zich niet voorstellen hoe.

Het gesprek sleepte zich nog twee uur voort en Toni begon slaperig te worden.

Eindelijk stond de onbekende op en excuseerde zich; ze was toch vrij moe van de reis. Käthe Pfluger begeleidde haar naar haar kamer.

Zodra de deur achter haar gastvrouw was gesloten, zette Betty haar donkere bril af en legde hem op tafel. Ze had altijd al een hekel aan zonnebrillen gehad. Ze veranderden de wereld op een amper merkbare, maar des te naardere manier. Het was alsof je op de zeebodem liep of in een land dat niet op deze aarde was, op een onbekende planeet waar nog maar een zweem van leven voelbaar was dat langzaam in groenblauwe schaduwen verpieterde.

Niets was spookachtiger dan een groep mensen gezien door een donkere bril. Ze deden haar denken aan overledenen die nog niet wisten dat hun toestand is veranderd, maar door vermoedens gekweld des te onrustiger bewogen om hun twijfelachtige werkelijkheid te bewijzen.

Betty liep naar de wastafel en goot water in de porseleinen waskom. Op de witte bodem ontdekte ze een fijn scheurtje, als een dunne bruine vrouwenhaar. Vanuit de geslepen spiegel – wat goud van de lijst was afgebladderd – keek haar gezicht, smal, bleek en geheel beheerst door grote grijze ogen. De randen van haar oogleden zagen wat rood door het dragen van de donkere bril en het stof van de reis. De tere huid rondom haar ogen was slap en door piepkleine rimpeltjes doorkruist, zoals gekreukt vloeipapier.

Ze keek wat afwezig naar dat gezicht, dat aan langzaam verval was prijsgegeven, en streek haar goudkleurige haar van haar voorhoofd. Daarna dompelde ze haar gezicht in het koude water en sperde haar ogen wijd open. De kou prikte en brandde, en Betty voelde haar hart pijnlijk bonzen. Terwijl ze met de linnen handdoek haar ogen bette, snakte ze even naar adem en ergerde zich over haar zwakte.

Toen ze in bed lag en het licht had uitgedraaid, voelde ze, zoals altijd wanneer ze moe was, kleine rillingen over haar lijf lopen. De fijne haartjes gingen overeind staan, ze begon te beven en te klappertanden. Een fractie later werd ze rustig en leeg en viel meteen in slaap.

Na een uur werd ze wakker, uitgerust en monter. Ze knipte meteen het licht aan en begon op blote voeten door de kamer te lopen. Ze deed de kast open, die was leeg, net als de twee bovenste lades van de commode, in de derde la vond ze een communiekaars, een houten paardje, een stapel schoolschriften en een doos met Ansichtkaarten en foto's.

Het houten paardje herkende ze. Terwijl ze het in haar handen ronddraaide, wachtte ze op een emotie, ontroering of pijn, maar voelde helemaal niets.

Het raam stond open, en de geur van hooi steeg op uit de tuin. Betty herinnerde zich de jonge vrouw die vele nachten voor het raam had gestaan, haar ogen verblind door tranen, verward en hulpeloos ten prooi aan de bedwelmende geur van de zomer.

Met een heftige beweging trok ze het witte gordijn dicht, geraakt door de oude voorstelling dat er diep in de

tuin, onder de zwarte bladerbollen van de appelbomen, een onbekende stond die haar strak aanstaarde.

Maar de tuin lag er verlaten bij, zonder mensen, helemaal vervuld van het onzegbaar andere leven van zijn bomen, grassen en diertjes. Ooit had het Betty groot verdriet gedaan geen toegang tot die onbekende wereld te vinden.

Ze legde het houten paardje terug in de la en pakte de doos met kaarten eruit.

Huiverend stapte ze weer in bed. De koele lucht uit het nabije gebergte nam bezit van de tuin en bolde de gordijnen op.

Ze zette de kussens rechtop en liet zich erin zakken. Terwijl er een zuchtje nachtlucht over haar voorhoofd streek, begon ze de oude kaarten te lezen.

De eerste kaart die ze uit de doos trok was aan haar moeder gericht, en in het ouderwetse, verbleekte handschrift viel te lezen dat het heel mooi weer was en dat het goed met Lieserl ging. Hij was ondertekend met 'je nicht Sophie'.

Betty bestudeerde peinzend de voorkant, waar een kastachtig huis op stond in een heel vlakke streek, al erg verkleurd allemaal en geel op geel. De datum was niet Sophie vergeten. Na enig nadenken besloot Betty dat het alleen om de zomer van 1912 kon gaan, om de zomer dat ze haar op haar vijfde naar familie op het platteland hadden gestuurd omdat haar moeder elk moment kon bevalen. Het kind, dat een zoon had moeten worden, maar weer een dochter bleek, was tijdens de geboorte gestorven, en in het leven van de familie Salvera had zich niets veranderd.

Die vergeten gewaande zomer steeg op uit een oude ansichtkaart en strekte zijn grote hand uit naar het kind dat had geprobeerd aan hem te ontsnappen. ‘Nooit,’ fluisterde zijn brede mond in de rood verschroeide grasbaard – ‘aan mij ontkom je nooit, domoor.’ De lezende vrouw sloot de ogen en luisterde aandachtig naar zijn diepe lach.

Die geweldige zomer had maar zes weken geduurd, maar leek in haar herinnering veel langer, maanden of een jaar. Alles eraan was mateloos: te sterk, te wild en te groot. Licht en schaduw streng gescheiden door de muren van het huis. Gloeiende gele dagen, verblindend licht op het erf; de weilanden en velden vaal verbrand door de zonnegloed, en daarachter de korte zwarte nachten. Ertussen lag het geheimzinnige schemerrijk van het huis achter de gesloten groene luiken: de donkere zolder, de verduisterde kamers, alles gehuld in een zachte, zoele schemering, slaapverwekkend en een en al gezoem van de fijne stemmetjes van vliegen en muggen.

In het huis woonden alleen vrouwen: tante Sophie, tante Else, de meiden en de oude kindermeid. Ze leken het kleine meisje reusachtig in hun lange jurken, met imposante rode, bruine en witte knotten in het haar.

Natuurlijk moeten er ook mannen zijn geweest, maar die waren vast zelden thuis of het kind had geen oog voor hen. Het tussenrijk van het huis werd beheerst door vrouwen. De mannen hoorden op het veld, in de weides en de bossen. Daar stonden ze, het geweer over hun schouder, de honden aan hun zijde, klein en verloren tegen de enorme hemel en de roodverbrande vlakke.

En al die vrouwen waren kinderloos en leken er enkel op gewacht te hebben dat er op een dag een klein meisje bij hen zou verschijnen op wie ze zich konden storten.

Daar waren de blote bruine armen van de meiden die haar in de lucht gooiden en opvingen, tante Sophies grote, zachte borsten waar ze tegenaan werd gedrukt, rode wangen, volle monden, brede witte oogleden boven vochtige bruine ogen, haastige stappen in de gangen en hun stemmen... Lieserl, waar ben je... ben je... ben je, terwijl zij ineengedoken achter de meelkist of een dekenkist hurkte, stil, opgewonden en helemaal alleen.

Het lukte haar nooit om lang weerstand te bieden. De grote vrouwen waren veel sterker dan zij. Met hun stemmen en hun volle lijven zogen ze het kind uit zijn schemerige schuilplaatsen, tot het, aangetrokken door die warme werveling, naar hen toe rende en zich in hun uitgespreide armen wierp, geheel en al onder de bekoring van de vreemde kracht van de blauwe schorten.

‘Je moet zo groot en sterk worden als wij,’ zeiden de meiden en ze goten haar mond vol honing en pap. Lieserl zag hun sproetige gezichten onder hun vuurhaar, voelde de hitte van hun zachte lijven en wist diep in haar hart dat zij nooit zo zou worden.

Als ze in haar bed lag, schoof ze soms haar hand onder haar nachtpon op haar borst, die helemaal blauw dooraderd was, en voelde ze haar eigen koelte. Nooit zou zij zo heet zijn als de meiden.

Ze slikte pap en honing tot het haar duizelde en haar hoofd op de schouder van de meid viel, op die schouder die zo sterk naar melk en zon rook.